

Dorothy Burton Skårdal: The Divided Heart, Scandinavian Immigrant Experience through Literary Sources. Universitetsforlaget, Oslo. 394 s. N.kr. 100,00.

På begge sider af Atlanterhavet går der i disse år en bølge af interesse for den store europæiske udvandring, der begyndte i 1840'erne og sluttede i midten af 1920'erne. I Europa har navnlig Skandinavien haft en intensiv forskning, der har koncentreret sig om drivkræfterne i denne massebevægelse og dens baggrund i hjemlandets sociale og økonomiske forhold. I USA, der modtog den helt overvejende del af de ca. 52 millioner europæere, bevægelsen flyttede, har man naturligvis først og fremmest koncentreret sig om begrebet »ethnicity«, problemerne om de nationale mindretals indflydelse på Amerikas indre udvikling og deres tilpasning eller ikke-tilpasning til samfundsstrukturen.

De skandinaviske mindretal i USA, der tilsammen udgjorde over to millioner mennesker er i sig selv et fascinerende emne for forskning. De talrige svensk- og norskfødte i Amerika har selv dannet deres historieskrivning, tidsskrifter og bøger, der hidtil mest har indeholdt letlæselig personal- og lokalhistorie, men nu synes at gå over til mere sociologisk stof af videnskabelig karakter. Men om dansk-amerikanernes særlige forhold med hensyn til assimilation, social mobilitet osv. er der så at sige intet skrevet. Der ligger her en påtrængende opgave, der burde løses ved et samarbejde mellem en dansk og en amerikansk forsker, påtrængende, fordi de sidste af den gamle generation af udvandrere fra før 1925 nu er ved at forsvinde.

Et bidrag til denne forskning er Dorothy Burton Skårdals bog »The Divided Heart, Scandinavian Immigrant Experience through Literary Sources«, et værk, der er bygget også på dansksprogede kilder. Forfatterinden, der er amerikansk født og uddannet, men i mange år har været bosat i Oslo, har gennem mange år indsamlet den meget omfattende skønlitteratur, der udsendes på danske, norske og svenske forlag i USA. Litteraturhistorisk må materialet for størstedelens vedkommende betegnes med det moderne ord trivillitteratur, men social- og kulturhistorisk ligger der i disse fortællinger og digte realistiske udtryk for forskellige niveauer af immigranternes daglige virkelighed.

Det er en meget ambitiøst anlagt bog, der i koncentreret form gennemgår så at sige alle sider af de skandinaviske immigranternes åndelige og materielle verden, ikke alene en diskussion af problemerne omkring kulturel tilpasning, assimilation, men også af indvandrernes praktiske hverdag, klædedragt, spisevaner, forhold til skoler, politik, kirke etc.

Den anvendte metode, at basere fremstillingen på fiktiv litteratur er usædvanlig og betegnes da også som eksperimentel. Eksperimentet er lykkedes både godt og dårligt. Uden tvivl er der ideer og åndelige strømninger blandt sådan en befolkningsgruppe, der rives ud af deres barndomsmilieu, som ikke kan findes bedre udtrykt end i immigranternes egne klagesange. På den anden side kan der næppe generaliseres overhovedet på grundlag af et sådant materiale. Heri ligger nok bogens største svaghed. Generalisationerne går mange steder så langt, at hvis et bestemt forhold ikke er omtalt i litteraturen fastslås det, at fænomenet slet ikke eksisterede. Når den svenske midsommerfest ikke er fundet beskrevet i materialet, ja så slutter forfatteren, at den slet ikke blev holdt blandt mindretallet i USA og at man heller ikke savnede den – dette kun være nævnt som et enkelt eksempel blandt mange. Dertil kommer så, at der ikke gøres noget forsøg på at skelne mellem forskellen på de enkelte nordiske mindretal eller stille disse i forhold til andre europæiske grupper i USA. Men det er naturligvis også værdifuldt at få en hel »sædeskildring« af det skandinavisk-amerikanske milieu. Det havde dog nok været klogt at gå noget ud over det litterære kildemateriale. – Hvis blot den ganske betydelige erindringslitteratur om emigranter var blevet inddraget, havde man måske kunnet generalisere en smule mere og måske føle lidt mere sikker grund under fødderne.

Alligevel må Dorothy Burton Skårdals værk betegnes som særdeles værdifuldt ikke mindst for Danmark, hvor der så at sige intet findes om emnet.

Kristian Hvidt

Martin Grass: Friedensaktivität und Neutralität. Die skandinavische Sozialdemokratie und die neutrale Zusammenarbeit im Krieg, August 1914 bis Februar 1917. Schriftenreihe des Forschungsinstituts der Friedrich-Ebert-Stiftung Band 117. Verlag Neue Gesellschaft, Bonn-Bad Godesberg 1975. 294 s. DM 28.

I Friedrich-Ebert-Stiftungs udgivelser, der foruden denne skriftserie også omfatter f. eks. Archiv für Sozialgeschichte, er der publiceret afhandlinger om arbejderbevægelsens historie af meget varierende kvalitet. De fleste af dem er imidlertid væsentlige undersøgelser (for en undtagelse se f. eks. min anmeldelse af M.-L. Goldbachs Radek-afhandling i Årbog for arbejderbevægelsens historie 4-1974 s. 191-92), enkelte af dem har præget debatten om arbejderbevægelsens historie i Tyskland. Martin Grass' Uppsala-disputats fra 1975 vil næppe gøre det, dertil er den for traditionel og emnet ikke centralt nok på nuværende tidspunkt. Men det er en solid, historisk undersøgelse og det videnskabelige apparat er i orden. Grass kender den relevante litteratur og har kunnet udnytte de til emnet hørende trykte og utrykte kilder med undtagelse af Camille Huysmans arkiv (Huysmans var sekretær for det Internationale Socialistiske Bureau i denne periode), til hvilket åbenbart kun en meget lille klike historikere får adgang. Det er således et værdifuldt arbejde om et i virkeligheden relevant emne. Afhandlingens styrke er mere en beskrivelse af, hvad der skete end en analyse af hvorfor det skete, men denne manglende analyse har nu, hvor Grass' arbejde foreligger, meget større muligheder for at blive gennemført.

Man kan som Ole Karup Pedersen (Information 2. jan. 1976) kritisere den for at være for snævert/ensidigt anlagt. Det er korrekt, at Grass koncentrerer sig om et relativt snævert aspekt af de implicerede partiers politik i de ca. 2½ år afhandlingen omfatter. Men at forlange, at han også skulle have behandlet de danske, norske, svenske, hollandske («nordgruppen»), schweiziske, italienske («sydgruppen»), nordamerikanske partiers og de skandinaviske ungdomsforbunds øvrige politik i deres samfundsmæssige kontekst og åbenbart også verdenskrigens diplomatiske og krigshistorie, viser at Karup Pedersen næppe har forstået, hvad man *kan* behandle. Det må være legitimt at udvælge et emne og bearbejde kilder og materiale på en sådan måde, at andre kan bruge afhandlingen. Problemet er snarere, om forfatteren formår at forstå virkeligheden, at forklare, hvad der skete, og at han i sin ansats og i sine resultater kan formidle nye indsigter og der, hvor læseren ikke kan tilslutte sig disse opfattelser, dog have fremlagt et diskussionsgrundlag, ud fra hvilket man kan komme videre. Med det ovennævnte forbehold har Grass opfyldt disse krav.

I afhandlingen undersøges de neutrale landes socialdemokratiske partiers politik for at genskabe II. Internationale som et aktivt instrument for en fredspolitik. Men som undersøgelsen tydeligt viser, var Internationalen i virkeligheden gået i opløsning, den var ikke mere et instrument for en revolutionær arbejderpolitik. Alle de betydende socialdemokratiske partier havde tilsluttet sig »borgfredspolitikken« og dermed var Internationalens genrejsning blevet umulig på det gamle grundlag. Da det imidlertid var dette man forsøgte, måtte resultatet naturligvis blive pauvert. Der kom næsten intet ud af »fredsaktiviteten«.

Der blev ganske vist afholdt en del kongresser (København 1915, Stockholm 1917) og